

ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΤΡΙΤΗ 23 ΜΑΪΟΥ 2006

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Έχει παρατηρηθεί ότι οι πέρα από τα κοινά μέτρα δημιουργικοί άνθρωποι στον τομέα του πνεύματος έχουν σιδερένια αντοχή και μπορούν να εργάζονται σκληρά χωρίς να καταρρέουν από εξάντληση. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου η παραγωγική τους ικανότητα, και ποσοτικά μόνο θεωρούμενη, ως όγκος καθημερινής εργασίας σχεδόν χειρωνακτικής, προκαλεί κατάπληξη. [...] Ανεξάρτητα από την ποιότητα, αυτή καθαυτή η ποσότητα της παραγωγής έχει κάτι το υπεράνθρωπο — ξεπερνά κατά πολύ τις κοινές ανθρώπινες δυνάμεις. [...] Οι οκνηροί και ανέμελοι είναι στην ιστορία του πνεύματος σπάνιοι· ο μεγάλος αριθμός αποτελείται από ακαταπόνητους δουλευτάδες.

[...]

Η μεγάλη αντοχή του πνευματικού δημιουργού γεννιέται και συντηρείται, κατά κύριο λόγο, από την ψυχή του. Η φλογερή αγάπη προς το έργο του και η πίστη η αδιάσειστη στον προορισμό αυτού του έργου είναι οι μεγάλες πηγές της δύναμής του. Αυτές δεν τον αφήνουν (και στην περίπτωση ακόμη της κλονισμένης υγείας) να λυγίσει. Ο άνθρωπος που αγαπάει και πιστεύει αυτό που κάνει, ζει όρθιος με την ψυχή του. Αυτή τον διατηρεί ακμαίο, νέο, δροσερό. Και επειδή την αγάπη και την πίστη τη βρίσκει μόνο εκείνος που με ορισμένη πνευματική τοποθέτηση δίνει περιεχόμενο, πρόγραμμα, νόημα στη ζωή του, και δικαίωση του μόχθου του θεωρεί την εκτέλεση αυτού του προγράμματος (την «πλήρωση του νοήματος» της ζωής), η πνευματική τοποθέτηση είναι, σε τελευταίαν ανάλυση, το στοιχείο που τροφοδοτεί την αντοχή του δημιουργού (απέναντι στη φθορά που φέρνει ο κάματος, αλλά και απέναντι στους κλυδωνισμούς της ζωής, στο φυσικό και στον ηθικό «πόνο»). Ο κοινός άνθρωπος που δεν είναι κατά τον ίδιο τρόπο τοποθετημένος, εύκολα εξαντλείται και καταρρέει

όταν χτυπηθεί από ένα ανεπάντεχο δεινό ή όταν η υπέρμετρη δουλειά αρχίσει να φθείρει την υγεία του. Ο πνευματικά τοποθετημένος δημιουργός δεν γκρεμίζεται εύκολα ούτε από τη νόσο, ούτε από τα γερατειά, ούτε από τις απογοητεύσεις και τα πένθη, τα ατυχήματα της ζωής, και όπως ο πολυάσχολος και προκομμένος άνθρωπος δεν «ευκαιρεί», καθώς λέμε, ν' αρρωστήσει, έτσι κι αυτός, με την προσήλωσή του στο νόημα που έχει δώσει στη ζωή του, δεν «ευκαιρεί» ούτε τον κόπο να αισθανθεί ούτε τη φθορά — και φτάνει στο τέρμα του βίου σαν τον αθλητή που πέφτει επιτέλους για να αναπαυθεί στη χαρά της νίκης.

[...]

Κατά βάθος πρόκειται για την πανίσχυρη ψυχική αντοχή ενός εκλεκτού ανθρώπου που σύμφωνα με την πνευματική του τοποθέτηση ξέρει να δίνει στα γεγονότα μια δική του σημασία και να τα δαμάζει.

(Ε. Π. Παπανούτσος, *Πρακτική Φιλοσοφία*, Β' έκδοση, Αθήνα 1980, σελ. 320, 321-322, 323)

A. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (70-90 λέξεις).

Μονάδες 25

B₁. Να αναπτύξετε σε 70-80 λέξεις το περιεχόμενο του ακόλουθου αποσπάσματος από το κείμενο: **«Ο άνθρωπος που αγαπάει και πιστεύει αυτό που κάνει, ζει όρθιος με την ψυχή του».**

Μονάδες 10

B₂. **«Η μεγάλη αντοχή [...] στη χαρά της νίκης».** Στη συγκεκριμένη παράγραφο να διερευνήσετε:

α. Ποιον τρόπο πειθούς επιστρατεύει ο συγγραφέας;
(Μονάδες 2)

β. Ποια μέσα πειθούς χρησιμοποιεί; Να αναφέρετε ένα παράδειγμα για κάθε περίπτωση. (Μονάδες 3)

Μονάδες 5

B₃. Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις πιο κάτω λέξεις του κειμένου:

ακαταπόνητους, ανεπάντεχο, υπέρμετρη, προσήλωση, δαμάζει.

Μονάδες 5

B₄. Να αναφέρετε πέντε παραδείγματα μεταφορικής χρήσης της γλώσσας από το κείμενο που σας έχει δοθεί.

Μονάδες 5

Γ. Στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου σας πραγματοποιείται εκδήλωση για παιδιά που προέρχονται από περιοχή της χώρας η οποία έχει πρόσφατα πληγεί από φυσική καταστροφή. Εκεί έχετε κληθεί ως εκπρόσωπος του σχολείου σας να απευθύνετε σύντομη ομιλία. Τι θα αναφέρατε σχετικά με την ψυχική δύναμη που απαιτείται για να αντιμετωπίσουν τα παιδιά αυτά με αισιοδοξία το μέλλον τους; Με ποιους τρόπους, κατά τη γνώμη σας, θα μπορούσε η Πολιτεία να συμβάλει στην ανακούφισή τους; Η ομιλία σας δεν πρέπει να ξεπερνά τα 10' (500-600 λέξεις).

Μονάδες 50

A. Ο συγγραφέας επισημαίνει ότι στο διάβα της ιστορίας η ποσότητα της πνευματικής παραγωγής από δημιουργικούς ανθρώπους υπερβαίνει τα όρια των ανθρώπινων δυνατοτήτων. Η ακατάβλητη ψυχική αντοχή καθενός απ' αυτούς τους ανθρώπους τροφοδοτείται από την αγάπη και την πίστη προς το έργο του, απόρροια μιας συγκεκριμένης «πνευματικής τοποθέτησης» απέναντι στη ζωή, που επιτρέπει την ηθική ανταμοιβή μέσα από την υλοποίηση του οράματός του. Συνακόλουθα, αναφέρεται ότι η ευλαβική προσήλωση στο στόχο του προσδίδει μέγιστη ψυχική θωράκιση, ώστε δύναται να ξεπερνά, σε αντίθεση με τον κοινό άνθρωπο, πιο εύκολα οποιαδήποτε δυσκολία.

B.1. Ο άνθρωπος που αγαπά και πιστεύει αυτό που κάνει είναι χαρούμενος και ακμαίος, ενώ συνάμα αυξάνεται η ψυχική του δύναμη. Αποκτά δηλαδή αντοχή ακριβώς επειδή το έργο του τροφοδοτείται από το ζήλο, την αγάπη και την προσδοκία για επιτυχημένη ολοκλήρωση των προσπαθειών του. Αυτές, άλλωστε, είναι και οι προϋποθέσεις ώστε όχι μόνο να δικαιωθούν οι κόποι του, αλλά και να αποφευχθεί το ενδεχόμενο της σωματικής και ψυχικής του κατάπτωσης στην περίπτωση μιας απροσδόκητης αντιξοότητας.

B.2. α) Ο συγγραφέας για να αποδείξει τις θέσεις του επιστρατεύει την επίκληση στο συναίσθημα του δέκτη.
Κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί ότι δε λείπουν επίσης στοιχεία επίκλησης στη λογική.

β) Για να κινητοποιήσει τα συναισθήματα του δέκτη ο συγγραφέας χρησιμοποιεί:

- Περιγραφή με λέξεις και φράσεις συναισθηματικά φορτισμένες: «Ο κοινός άνθρωπος ... νίκης».
- Μεταφορικό – εικονοπλαστικό λόγο: «και φτάνει στο τέρμα ... να αναπαυθεί στη χαρά της νίκης».
- Στοιχείο σαρκασμού που ενισχύεται με την επανάληψη και τη χρήση εισαγωγικών: «δεν "ευκαιρεί" ... ούτε τη φθορά».

Η λογική ενίσχυση των θέσεων του συγγραφέα επιτυγχάνεται με επιχειρήματα «ο άνθρωπος που αγαπάει ... "πόνου"»)» και με αναφορές σε περιστατικά από την καθημερινή ζωή «δεν γκρεμίζεται εύκολα ούτε από τη νόσο ... τα ατυχήματα της ζωής».

B.3. ακαταπόνητους → ακατάβλητους, ακούραστους
ανεπάντεχο → ξαφνικό, απροσδόκητο
υπέρμετρη → υπερβολική
προσήλωση → αφοσίωση, επικέντρωση

- B.4.** α) «οι άνθρωποι ... έχουν σιδερένια αντοχή»
β) «να εργάζονται σκληρά χωρίς να καταρρέουν»
γ) «η φλογερή αγάπη προς το έργο του»
δ) «αυτές δεν τον αφήνουν να λυγίσει»
ε) «ο πνευματικά τοποθετημένος δημιουργός δεν γκρεμίζεται»

Γ. Το Γ' μέρος της γραπτής εξέτασης αφορά στην παραγωγή ενός κειμένου – ομιλίας που θα εκφωνηθεί σε μια εκδήλωση στο πνευματικό κέντρο του Δήμου σας. Η ομιλία που έχετε κληθεί να απευθύνετε στη συγκεκριμένη εκδήλωση για παιδιά που προέρχονται από περιοχή της χώρας, η οποία έχει πρόσφατα πληγεί από φυσική καταστροφή θα πρέπει να είναι 500 – 600 λέξεις και ν' αναφέρεται στην ψυχική δύναμη που απαιτείται για να αντιμετωπίσουν τα παιδιά αυτά με αισιοδοξία το μέλλον και στους τρόπους με τους οποίους θα μπορούσε η πολιτεία να συμβάλει στην ανακούφισή τους. Το γεγονός ότι το κείμενο συνιστά ομιλία, καθιστά θεμιτή την ύπαρξη προσφώνησης και αποφώνησης.

 Η ζωή είναι αναμφίβολα ύψιστο αγαθό. Αποτελεί, όμως, κοινή διαπίστωση ότι δεν προσφέρει μόνο ευχάριστες στιγμές και χαρές αλλά εμπεριέχει και μέγιστο ηθικό και φυσικό «πόννο». Ο άνθρωπος, συχνά, έρχεται αντιμέτωπος με προβλήματα και καταστάσεις που δεν είναι απόρροια δικών του πράξεων ή παραλείψεων αλλά αφορούν υπέρτερες και ξένες προς αυτόν δυνάμεις. Τέτοιας υφής δυσάρεστες καταστάσεις είναι οι φυσικές καταστροφές που επιδρούν καταλυτικά στον ψυχισμό όλων μας και ιδιαίτερα στην ευαίσθητη παιδική ψυχή. Τα παιδιά βλέπουν τον κόσμο με τα μάτια της αγνότητας, του αυθορμητισμού, της άφθαρτης πορείας στη ζωή. Τα περισσότερα από αυτά ζουν σ' έναν πολύχρωμο ονειρικό κόσμο όπου το παιχνίδι, η χαρά, η φροντίδα, η ανεμελιά, η αισιοδοξία κυριαρχούν. Είναι, λοιπόν, εύλογο έντονοι κλυδωνισμοί, όπως οι φυσικές καταστροφές, να τα συνταράσσουν, να τα κλονίζουν να τα καθιστούν ευάλωτα. Το μέλλον, όμως, είναι τα παιδιά. Για να μπορέσουν λοιπόν να βρουν την αισιοδοξία τους απαιτείται ψυχική δύναμη.

- Χρειάζεται όλοι να αντιμετωπίσουμε το θέμα με ευαισθησία, να αφουγκραστούμε την εσωτερική σιωπή ή την κραυγή αγωνίας τους.
- Θα πρέπει να απευθυνθούμε προς αυτά με λόγο παρηγορητικό και συνάμα ενθαρρυντικό.
- Πρέπει να γίνει κατανοητό ότι η ζωή είναι μια αέναη διαδοχή δυσάρεστων και ευχάριστων καταστάσεων και ότι ο άνθρωπος είναι μικρός και αδύναμος απέναντι στη φύση, την οποία όλοι οφείλουμε να σεβόμαστε.
- Τα παιδιά είναι σε θέση ν' αντιληφθούν ότι η ιστορία έχει να παρουσιάσει πληθώρα φυσικών καταστροφών, όμως ο άνθρωπος δεν έπαψε ποτέ να ελπίζει και να συνεχίζει τη δημιουργική του πορεία.
- Η μικρή τους ηλικία και ο άφθαρτος ψυχικός τους κόσμος συχνά δεν τους

επιτρέπουν τη λογική επεξεργασία δεδομένων με τον τρόπο που ένας ενήλικας και πνευματικά ώριμος άνθρωπος πραγματώνει. Από την άλλη όμως το γεγονός ότι δεν έχουν βιώσει πολλά δεινά μπορεί να τα βοηθήσει να επιδείξουν μεγαλύτερη ψυχική αντοχή, αφού δεν έχουν καταρρακωθεί και εξαντληθεί από τις κακουχίες της ζωής.

- Επομένως μέσα από την αγάπη, τον επεξηγηματικό λόγο, την πίστη σε ιδανικά και αξίες, την ύπαρξη στόχων και φιλοδοξιών μπορούν να υποστηριχθούν αυτοί οι ευαίσθητοι δέκτες γεγονότων και καταστάσεων και να βρουν την ψυχική δύναμη που απαιτείται για ν' αντιμετωπίσουν με αισιοδοξία το μέλλον.
- Και αυτή η αισιοδοξία αποτελεί αδήριτη ανάγκη για το μέλλον, αφού παιδιά ψυχολογικά τραυματισμένα, απαισιόδοξα, φοβισμένα, συνθέτουν μια πληγωμένη και χωρίς μέλλον κοινωνία.
- Τέλος, τα παιδιά που έχουν δοκιμαστεί από φυσικές καταστροφές θα πρέπει να ενισχυθούν ώστε να κινητοποιηθούν ψυχικές δυνάμεις όπως το θάρρος, η αισιοδοξία, η υπομονή, η αποβολή της μοιρολατρίας και της ηττοπάθειας, η αγωνιστικότητα, η αυτοκυριαρχία και η πίστη στον άνθρωπο και τις δυνατότητές του. Για να επιτευχθούν τα παραπάνω θα πρέπει να δραστηριοποιηθούν φορείς κοινωνικοποίησης όπως η οικογένεια, το σχολείο, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Πρωτοβουλίες επιβάλλεται να πάρουν οι πνευματικοί άνθρωποι, οι ανθρωπιστικές και φιλανθρωπικές οργανώσεις αλλά και το επίσημο κράτος μέσα από τους θεσμούς και τα όργανά του.

Η αντικειμενική θεώρηση της πραγματικότητας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η αντιμετώπιση τεράστιων προβλημάτων όπως οι φυσικές καταστροφές δεν μπορεί να αφορά μόνο τους πολίτες αλλά και την ίδια την πολιτεία.

Οι οργανωμένες κοινωνίες αντιδρούν απέναντι σε δύσκολες καταστάσεις με συγκεκριμένα μέτρα και παρεμβάσεις.

- Η πολιτεία θα μπορούσε να ενισχύσει οικονομικά τις περιοχές που έχουν πληγεί, ώστε κανένα παιδί να μη στερείται βασικά υλικά αγαθά που σχετίζονται με την αξιοπρεπή διαβίωσή του.
- Επιβάλλεται να χορηγηθεί επαρκής ιατρική και νοσοκομειακή φροντίδα στους πληγέντες.
- Χρειάζεται να επιστρατευθούν ψυχολόγοι και κοινωνιολόγοι για την ψυχολογική υποστήριξη των παιδιών, ώστε αυτά να μπορέσουν να δείξουν μεγαλύτερη αντοχή στον «πόνο» και να ξαναβρούν την αισιοδοξία τους.
- Η ανακούφισή τους θα μπορούσε να επιχειρηθεί μέσα από την επίδειξη κατανόησης και ελαστικότητας αναφορικά με τις σχολικές τους υποχρεώσεις.
- Χρειάζεται, επίσης, εκπρόσωποι της πολιτείας να βρεθούν κοντά στα παιδιά και να φροντίσουν να τα στηρίξουν διαβεβαιώνοντάς τα ότι η πολιτεία θα είναι στο πλευρό τους και θα προσπαθήσει να ανταποκριθεί σε κάθε αίτημα τους.
- Ειδικότερα, σε περιπτώσεις απώλειας ανθρώπων, επιβάλλεται να επιταχυνθούν οι διαδικασίες και να καταπολεμηθεί η γραφειοκρατία, ώστε κανένα παιδί να μη στερηθεί τη στοργή και τη φροντίδα που έχει ανάγκη.
- Τέλος, η πολιτεία θα μπορούσε να συμβάλει στην ανακούφιση των παιδιών με τη διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων με στόχο την ψυχαγωγία και την

ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2006
άντληση μηνυμάτων αισιοδοξίας για το μέλλον.

